

Eerlijk.

Gelijk in de verschillende bladen reeds werd medegedeeld, heeft Dr. Jansen, predikant te Eindhoven, zijn ambt in de Gereformeerde Kerken neergelegd, omdat hij tegenover de H. Schrift een critisch standpunt innam en gevoelde, dat met dit critische standpunt het ambt van predikant in onze Kerken niet te vereenigen was. Of zooals hij zelf aan den Kerkeraad verklaarde: »op grond van zijn algemeen critisch standpunt ten opzichte van de H. Schrift zag hij zich eerlijkheidshalve verplicht zijn ambt als predikant in de Gereformeerde Kerken neer te leggen, overtuigd dat deze zijne opvatting hem plaatste buiten de grenzen van de Gereformeerde belijdenis.«

Geheel bevreemdend is dit feit niet. Wie indertijd met aandacht het proefschrift las, waarop Dr. Jansen tot Doctor in de Theologie promoveerde, bemerkte reeds, dat hier elementen waren, die op sterken invloed van de nieuwe Bijbelbeschouwing wezen. Maar Dr. Jansen meende toen nog, dat hij ter goeder trouw de Belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken onderteekenen en het predikambt in onze Gereformeerde Kerken bedienen kon. Het proces werkte echter door; wat eerst slechts een kleine scheur bleek, werd een steeds dieper kloof, en toen Dr. Jansen zich zelf bewust werd, dat hij met het gezag van de H. Schrift gebroken had, deed hij den beslissenden stap en legde zijn ambt als predikant in onze Kerken neder.

Dr. H.H. Kuyper in 'De Heraut', 9 maart 1919

Hoe smartelijk het nu ook zijn moge, dat een predikant onzer Kerken aldus onder den invloed van de critische beschouwingen omtrent den Bijbel kwam, en hoe van harte we hopen, dat hij, die enkele jaren niet zonder zegen op zijn arbeid in onze Kerken gediend heeft, nog van deze critische beschouwing der Schrift moge terugkomen, toch valt het niet anders dan in hem te loven, dat hij, zijn geloof aan de Schrift ziende bezwijken, de eerlijkheid had een ambt, dat hij niet langer met een geruste conscientie bedienen kon, te verlaten, hoeveel strijd hem dit ook gekost hebbe.

Natuurlijk zal de Kerk, die hij dusver diende, zorgen, dat Dr. Jansen, zoolang hij nog geen andere betrekking gevonden heeft, niet van huis en inkomsten wordt beroofd. In dat opzicht zijn er ook reeds maatregelen genomen. Een predikant, die eerlijkheidshalve zijn ambt neerlegt, mag niet naakt aan den dijk komen te staan. Maar over de aanvraag om ontslag kan geen oogenblik geaarzeld worden. Wie de Heilige Schrift niet meer als Gods Woord erkent, kan geen oogenblik langer als predikant in onze Gereformeerde Kerken geduld worden. Indien Dr. Jansen dit niet zelf gevoeld en zijn ambt neergelegd had, zou de Kerk, die hij diende, niet anders hebben kunnen doen, dan zelf hem uit dit ambt te ontstaen.

De weg, dien Dr. Jansen insloeg, schijnt ons echter de eerlijkste en oprechtste. Het is een onzedelijke daad, langer een ambt te willen blijven bekleeden in een Kerk, wier belijdenis men niet deelt, vooral wanneer dit het fundament betreft, waarop heel die Belijdenis rust, nl. het gezag der Heilige Schrift. Wie dat gezag principieel heeft losgelaten en toch als predikant in onze Kerken zich handhaven wil, schendt de plechtige belofte bij de aanvaarding van dit ambt afgelegd, maakt misbruik van het vertrouwen, dat de Kerk in hem gesteld heeft, en komt in een oneerlijke en onoprechte positie tegenover de Kerk te staan.

En vooral bij een predikant, die een zoo hoog ambt ontvangen heeft, past een dergelijke onware houding niet. Hij zou zich zelf verlagen, wanneer hij metj allerlei uitvluchten een ambt trachtte te behouden, dat hij *eerlijkheidshalve* niet langer bedienen kan.

Vrijwillig of gedwongen?

In verschillende onzer kerkelijke bladen is de voorstelling gewraakt, alsof Dr. Jansen, die met de moderne Schriftcritiek medeging, vrijwillig zijn ontslag uit den Dienst des Woords in onze Kerken had genomen. Men meende, dat deze voorstelling van den loop der zaken niet juist was, aangezien uit het besluit van de Classis 's Hertogenbosch bleek, dat deze Classis hem vervallen verklaard had van het predikambt in onze Kerken. Niet vrijwillig, maar gedwongen zou hij dus zijn ambt hebben neergelegd.

Degenen, die aldus critiek op onze voorstelling oefenden, waren echter blijkbaar niet op de hoogte van wat er geschied is. En ter wille van de eere van Dr. Jansen is het daarom noodig, thans de juiste toedracht der feiten mede te deelen.

De eigenaardige opvattingen, die Dr. Jansen van het Schriftgezag had, waren voor zijn gemeente zeker niet verborgen gebleven en hadden tot een aanklacht bij den Kerkeraad geleid. De Kerkeraad heeft Dr. Jansen toen een bedenktijd gegeven om zich beslist over zijn opvatting van het gezag der Schrift uit te spreken. Nadat deze bedenktijd was afgelopen, heeft Dr. Jansen aan den Kerkeraad schriftelijk medegedeeld, dat hij zelf tot overtuiging was gekomen, dat hij met deze opvatting van de Schrift niet langer predikant in de Gereformeerde Kerken kon blijven en derhalve zijn ambt als predikant in onze Kerken neerleide. Deze daad is dus metterdaad vrijwillig geschied. Dr. Jansen was nog niet door den Kerkeraad onder censuur gezet. Hij had een kerkelijke procedure kunnen afwachten; hij had desnoods op de Generale Synode zich kunnen beroepen, en hij had ten slotte alleen wijkende voor een beslissing van de Generale Synode, onze Kerken kunnen verlaten. Zulk een poging om zich in onze Kerken te handhaven, heeft hij echter niet gedaan. Zoodra hij zelf tot het inzicht was gekomen, dat zijn standpunt ten opzichte van de Schrift met de belijdenis onzer Kerken onverenigbaar was, heeft hij zelf zijn ambt neergelegd. Het is die daad, die we openlijk in hem geprezen hebben. Als eerlijk man kon en mocht hij niets anders doen.

Dat de Classis 's Hertogenbosch, die over deze zaak te oordeelen had, verklaard heeft, dat Dr. Jansen wegens deze afwijkende gevoelens geen predikant meer in onze Kerken kan zijn, is eerst geschied, nadat deze vrijwillige verklaring door hemzelf was afgelegd.

Zijn wij wel ingelicht, dan is de bedoeling der Classis volstrekt niet geweest, om Dr. Jansen als predikant af te zetten; wat ook moeilijk kon, waar hij zelf reeds ontslag genomen had; maar wel om de mogelijkheid af te snijden, dat hij, later op dit besluit terugkomende, zich weder als predikant bij onze Kerken beroepbaar stelde. Er moest daarom een besluit genomen worden, waardoor dit, zoolang hij deze gevoelens bleef aanhangen, onmogelijk werd gemaakt. Er waren gevallen voorgekomen, waarin een predikant, die vrijwillig zijn ambt in onze Kerken had neergelegd om naar een andere Kerk over te gaan, later tot onze Kerken wilde terugkeeren en weder naar een beroep stond. Dit had tot moeilijkheden aanleiding gegeven. En deze moeilijkheden wilde men voorkomen. De scheiding kon niet eenzijdig voltrokken worden. Ook de Kerken hadden over dit geval haar oordeel uit te spreken. Zoolang Dr. Jansen deze gevoelens blijft voorstaan, kan hij niet tot het predikambt in onze Kerken terugkeeren. Dat alleen is de bedoeling van het besluit der Classis 's Hertogenbosch geweest. Maar van een afzetting uit het ambt is geen sprake geweest. Dr. Jansen heeft zelf, vrijwillig, zijn ambt neergelegd. En die daad eeren we in hem.

Dr. H.H. Kuyper in 'De Heraut', 4 mei 1919

Niet kiesch.

De Wachter komt nogmaals terug op wat we over Dr. Jansen's uittreden uit onze Kerken schreven. Ze meent haar tegenspraak te moeten handhaven en voert daarvoor allerlei bijzonderheden aan. We zullen op dezen weg haar niet volgen. Het schijnt ons weinig kiesch, wanneer een predikant uit eigen overtuiging het ambt in onze Kerken heeft neergelegd, nog achteraf allerlei onaangenaamheden aan zijn adres te zeggen.

Bovendien doen deze bijzonderheden, waarvan we de waarheid in 't midden laten, niets aan de zaak zelf af of toe. Beweerd was, dat Dr. Jansen zijn ambt niet vrijwillig had neergelegd, maar dat hij door de Classis uit zijn ambt gezet was. En tegen die voorstelling kwamen we op. Zij is door en door onwaar. Er was noch van schorsing noch van afzetting sprake, toen Dr. Jansen na ernstig beraad de verklaring bij den Kerkeraad indiende, dat hij zijn ambt neerlegde, omdat hij zelf tot de overtuiging was gekomen, dat hij met zijne opvatting van de Schrift niet langer predikant in onze Kerken blijven kon. Welke invloeden daarbij op Dr. Jansen hebben gewerkt, voegt ons niet in de pers publiek te bespreken. Het heeft hem een bangen strijd gekost, voordat hij tot dit inzicht kwam, ook omdat hij onze Kerken liefhad en wist wat het neerleggen van het ambt hem kosten zou. Maar toen hij tot de overtuiging was gekomen, dat hij met de belijdenis onzer Kerken in strijd was, heeft hij niet langer geaarzeld tot deze daad te komen. En deze daad hebben we in hem geprezen, en we doen dat nog. Het is eerlijker de Kerk, met wier Belijdenis men het niet eens is, te verlaten, dan met allerlei uitvluchten en schoon-schijnende redeneeringen zich in de Kerk te willen handhaven om daar onder bedekte termen voor een beginsel propaganda te maken, dat met de levensovertuiging dier Kerk in strijd is, zooals zoo menigmaal helaas in de Kerk is geschied.

Dat we overigens het feit zelf betreuren, dat een predikant onzer Kerken aldus van het geloof aan de autoriteit der Schrift is afgeweken, behoeft wel niet gezegd te worden, evenmin als dat we het waardeeren, dat de Kerkeraad en Classis terstond maatregelen hebben genomen om de propaganda voor deze afwijkende meeningen te keeren.

Maar daarover gaat het niet.

Wel hierover, of wie met de Belijdenis zijner Kerk in strijd komt, niet het eerlijkst handelt, met zelf deze Kerk te verlaten, in plaats van in de Kerk zich te willen handhaven.

En in dat opzicht meenen we, dat Dr. Jansen den eenigen eerlijken en ridderlijken weg heeft bewandeld.

Dr. H.H. Kuyper in 'De Heraut', 25 mei 1919